

Brīnišķīga, poētiska, inteligenta grāmata, kas runā par cilvēka dabu un nepieciešamību dzīvot.

Spīgana, *Goodreads*

Meta Heiga grāmata “Kā apturēt laiku” ir apbrīnojama ikvienā šī vārda nozīmē – gudra, izklaidējoša, smeldzīga, uzrakstīta Heigam raksturīgajā stilā, kurā kristāldzidra proza saplūdināta ar prasmīgu stāstnieka talantu. Grāmata, kas vienlaikus saviļņo gan sirdi, gan prātu. Brīnišķīga lasāmviela!

Debora Hārknesa

Metam Heigam piemīt īpaša empātija pret cilvēkiem, viņu gaišajiem un tumšajiem brīžiem, un, radot savus stāstus, Heigs izmanto visu paleti pilnībā.

Nils Geimens

Aizraujošs, piesaistošs un piepildīts ar lielajiem dzīves jautājumiem – romānu “Kā apturēt laiku” nav iespējams nolikt malā neizlasītu.

Greiems Simsons

“Kā apturēt laiku” ir viegli izklaidējoša un intrigējoša meditācija par laiku un mūžīgo cilvēka problēmu: kā atlaist pagātņi un dzīvot pilnasinīgi tagadnē.

People

Laiku iezīmē notikumi, nevis starplaiki starp tiem. Mets Heigs ir paveicis smalku darbu, kā taurenīšus stikla burkā noķerot skaistus brīžus – mīlestības, prieka un skumju acumirkļus. Viens no tiem neapšaubāmi ir vakars, ko Toms Hazards aizvada, malkodams eilu kopā ar Šekspīru.

NPR

MATT HAIG

HOW TO
STOP TIME

METS HEIGS
KĀ APTURĒT
LAIKU

No angļu valodas tulkojusi
Ligita Azovska

821.111-31
He 194

Matt Haig

HOW TO STOP TIME

Copyright © Matt Haig, 2017

Published by arrangement with Canongate Books Ltd, 14 High Street,
Edinburgh EH1 1TE.

Cover Design © Rafaela Romaya

Mets Heigs

KĀ APTURĒT LAIKU

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projekta vadītāja *Una Orinska*

Redaktore *Elina Vanaga*

Korektore *Andžela Berķe*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Maketētāja *Egija Bļinova*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-849.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Līgita Azovska, 2024

© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-456-7

Veltits Andreai

Es bieži domāju par to, ko Hendrihs man teica pirms vairāk nekā simts gadiem Ņujorkas dzīvoklī.

“Pirmais noteikums ir tāds, ka tu nedrīksti iemīlēties,” viņš sacīja. “Ir arī citi noteikumi, bet šis ir pats galvenais. Neiemīlēties. Nemīlēt. Nesapņot par mīlestību. Ja to ievērosi, jutīsies gandrīz labi.”

Es lūkojos caur viņa cigāra dūmu gredzeniem ārā uz Centrālparku, kur, vētras izrauti ar visām saknēm, zemē gulēja koki.

“Šaubos, vai vēl kādreiz mīlēšu,” es atteicu.

Hendrihs pasmaidīja, it kā viņš būtu sātans. “Labi. Tu, protams, drīksti mīlēt ēdienu un mūziku, un šampanieti, un retās saulainās oktobra novakares. Tu drīksti mīlēt ūdenskritumus un vecu grāmatu smaržu, bet mīlēt cilvēkus ir aizliegts. Vai saproti mani? Nepieķeries cilvēkiem un centies, cik vien iespējams, neko nejust pret tiem, kurus sastopi. Citādi tu pamazām zaudēsi prātu...”

PIRMĀ DAĻA

Dzīve starp viendienītēm

Es esmu vecs.

Tas ir pirmais, kas man jums jāpasaka. Fakts, kuram vismazāk gribēsiet ticēt. Ja jūs mani redzētu, tad domātu, ka man ir kādi četrdesmit gadi, bet jūs smagi kļūdītos.

Es esmu *vecs* – tā, kā *vecs* mēdz būt koks vai gliemene, vai renesanses laika glezna.

Lai jums būtu vieglāk saprast: es piedzimu pirms vairāk nekā četrsimt gadiem, 1581. gada 3. martā, savu vecāku istabā neliela franču *château*¹ trešajā stāvā, kas tolaik bija manas mājas. Acīmredzot tā bija esošajam gadalaikam neparasti silta diena, un mana māte bija palūgusi auklei atvērt visus logus.

“Dievs tev uzsmaidīja,” mana māte teica. Lai gan domāju, ka viņa varētu būt piebildusi: “Ja Viņš vispār eksistē,” – jo kopš tā laika smaids vietā vienmēr ir bijusi saraukta pierē.

Mana māte nomira ļoti sen. Savukārt es paliku dzīvs.

Saprotiet, man ir tāds stāvoklis.

Diezgan ilgu laiku domāju, ka tā ir slimība, tomēr “slimība” nav īstais vārds. Slimība nozīmē sāpes un aiziešanu. Pareizāk būtu teikt, ka man ir tāds stāvoklis. Reti sastopams, bet ne unikāls. Tāds, par kuru nevienam nav ne jausmas, ja vien tas nav skāris viņu pašu.

Par to nekas nav teikts oficiālajos medicīnas izdevumos. Tam nav arī precīza nosaukuma. Pirmais cienījamais ārsts, kas tālajos 17. gadsimta 90. gados par šo stāvokli runāja, to nodēvēja par anageriju, bet dažādu iemeslu dēļ, par kuriem drīz uzzināsiet, nosaukums nekad nekļuva zināms plašai sabiedrībai.

¹ Pils. (*Šeit un turpmāk tulk. no franču valodas, ja nav norādīts citādi.*)

Šis stāvoklis attīstās apmēram pubertātes vecumā. Par to, kas notiek pēc tam, nav daudz ko teikt. Sākumā cilvēks, kurš “cieš” no šī stāvokļa, to nemaz neievēro. Vēlāk viņš ik rītu pamostas un spoguļi redz to pašu seju, kuru redzēja vakar. Dienu pēc dienas, nedēļu pēc nedēļas, pat mēnesi pēc mēneša viņš redzamā veidā nemainās.

Un, laikam ejot, dzimšanas dienās vai citās nozīmīgās gadskārtās apkārtējie sāk ievērot, ka viņš nemaz nekļūst vecāks.

Tomēr patiesība ir tāda, ka šis cilvēks nav pārstājis novecot. Viņš noveco tieši tāpat, tikai daudz lēnāk. Novecošanas ātrums tiem, kam ir anagerija, nedaudz svārstās, bet vidēji tas ir attiecībā 1:15. Dažkārt viens gads līdzinās trīspadsmit vai četrpadsmit gadiem, manā gadījumā tas ir tuvāk piecpadsmit gadiem.

Tātad mēs neesam nemirstīgi. Mūsu prāts un ķermenis nav stāzē. Tas tikai nozīmē, ka atbilstoši jaunākajiem vienmēr mainīgajiem zinātnes atzinumiem mūsu novecošanas procesi – molekulārā deģenerācija, šūnu savienošanās audos, šūnu un molekulārā mutācija (arī DNS kodolā) – notiek citā laika ietvarā.

Mani mati nosirmos. Es varu kļūt plikpaurains. Ir iespējams osteoartrīts un dzirdes pavājināšanās. Manas acis, visticamāk, skars vecuma tālredzība. Pamazām es zaudēšu muskuļu masu un kustību spējas.

Anagerijas divainība ir tāda, ka tā dod stipru imūnsistēmu, kas pasargā no daudzām (ne visām) vīrusu un bakteriālajām infekcijām, tomēr laika gaitā arī šis efekts mazinās. Negribu nogurdināt jūs ar zinātni, bet izskatās, ka spēka gados mūsu kaulu smadzenēs veidojas vairāk hemopoēzes cilmes šūnu – to, kas rada leukocītus. Tiesa, tas nepasargā mūs no brūču rašanās un nepietiekama uztura sekām, turklāt šis process nav ilgstošs.

Un vēl – neiztēlojieties mani kā seksa gigantu, uz visiem laikiem sastingušu savas vīrišķības augstākajā punktā. Saprotams,

jums var likties, ka tā ir noticis, jo, spriežot pēc mana ārējā izskata, starp Napoleona nāvi un pirmo cilvēku uz Mēness ir pagājuši vien desmit gadi.

Viens no iemesliem, kāpēc par mums nezina, ir tas, ka vairums ļaužu nav gatavi tam noticēt.

Cilvēki, kā likums, vienkārši nepieņem to, kas neatbilst viņu pasaules uzskatam. Tāpēc es itin mierīgi varu sacīt, ka esmu četrsimt trīsdesmit deviņus gadus vecs. Atbilde vienalga būs aptuveni šāda: “Tu esi traks, vai?”

Otrs iemesls, kāpēc cilvēki par mums nezina, ir tāds, ka mūs aizsargā. Sava veida organizācija. Ikvienam, kurš tomēr atklāj mūsu noslēpumu un tam notic, sāk likties, ka viņa īsā dzīve ir kļuvusi vēl īsāka. Tāpēc briesmas draud ne tikai no parastajiem cilvēkiem.

Tās ir arī iekšpusē.

Šrilanka, pirms trim nedēļām

Šandrika Seneviratne gulēja zem koka, paēnā, kādus simt metrus no tempļa. Pār viņas grumbaino seju rāpoja skudras. Viņas acis bija aizvērtas. Es sadzirdēju lapu čabēšanu virs galvas un, palūkojies augšup, ieraudzīju pērtiķi, kas vēroja mani.

Biju palūdzis tuktuka vadītāju atvest mani uz pērtiķu pulcēšanās vietu pie tempļa. Viņš pastāstīja, ka šie dzīvnieki ar sarkanbrūno apmatojumu un gandrīz kailo seju esot cepurainie makaki.

“Ļoti apdraudēti,” vīrietis piebilda. “To nav palicis daudz. Šī ir viņu vieta.”

Pērtiķis aizbēga. Pazuda lapotnē.

Es saņēmu sievietes roku. Tā bija auksta. Iztēlojos, kā viņa, neviena nepamanīta, te gulējusi veselu dienu. Vēl aizvien turēdams viņas roku, sapratu, ka raudu. Tās bija grūti aprakstāmas emocijas. Augošs nožēlas, atvieglojuma, skumju un baiļu vilnis. Man bija skumji, ka Šandrikas vairs nav un viņa neatbildēs uz maniem jautājumiem. Bet vienlaikus jutu arī atvieglojumu par to, ka man nav viņa jānogalina. Es zināju, ka viņai būtu pienācis laiks mirt.

Pamazām atvieglojuma sajūta pārvērtās par kaut ko citu. Stresa, saules vai neierasto brokastu dēļ man kļuva nelabi. Es vēmu. Un tieši tajā brīdī man kļuva skaidrs. *Es vairs nespēju to darīt.*

Tempļa reģistratūrā telefona nebija. Tikai tad, kad biju nokļuvis atpakaļ savā istabā Galles vecpilsētas hotelī un palīdis zem moskītu tikla, es, mirkdams sviedros un blenzdams uz

bezcerīgi lēno griestu ventilatoru, beidzot piezvanīju Hendriham.

“Tu izdariji to, kas tev bija jādara?” viņš vaicāja.

“Jā,” es atbildēju daļēji patiesi. Galu galā iznākums taču bija tāds, kādu viņš vēlējās. “Viņa ir mirusi.” Tad pajautāju to, ko biju jautājis vienmēr: “Vai jūs viņu atradāt?”

“Nē,” Hendrihs atbildēja kā vienmēr. “Neatradām. Pagaidām vēl ne.”

Pagaidām. Šis vārds var iedzīt slazdā uz gadu desmitiem. Taču šoreiz man bija radusies jauna pārlicība.

“Klau, Hendrih, lūdzu. Es gribu parastu dzīvi. Es vairs nevēlos to darīt.”

Viņš gurdi nopūtās. “Mums jātiekas biežāk. Ir pagājis pārāk daudz laika.”